

PEDAGOGNING KASBIY MAHORATIGA NAZAR

*Qoraqalpog'iston Respublikasi Nukus shahar 1-sonli kasb-hunar maktabi
o'qituvchilari:*

Yabbarbergenova Shadigul

Tilovmuratova Muborak

Jumabaeva Elvira

Annotatsiya. *Ushbu tezis o'qituvchi faoliyatini tashkil etishning bir qator yo'nalishlarini tahlil etishga bag'ishlanadi. Jumladan pedagogik faoliyatda o'qituvchining kasb mahorati, uning metodologik kompetentligi, malaka oshirish jarayonining kasbiy faoliyatga ta'siri kabi masalalar ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *pedagog, metodik kompetentlik, ta'lim, metod, metodning moslashuvchanligi, kasbiy nuqtai nazarlar, individual psixologik fazilatlar, akmeologikin variantlar.*

KIRISH

Jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-texnik taraqqiyotiga yangicha qaraydigan, mustaqil fikrlovchi, ishbilarmon, buyuk kelajak poydevorini quruvchi ishchi mutaxassis kadrlarni tayyorlash respublikamiz pedagoglari oldida turgan eng muhim va dolzarb vazifadir. Ta'lim islohoti jarayonida bu ulkan vazifani to'la amalga oshira oladigan, zamonaviy va jahonning eng ilg'or ta'lim texnologiyalaridan mohirona foydalana oladigan pedagog kadrlarga ehtiyoj har qachongidan ortdi.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoev ta'kidlaganlaridek "Ta'lim va ilm-fan, davlatning yoshlarga oid siyosatini amalga oshirish, ta'limning yangi zamonaviy usullarini, jumladan, axborot- kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, yoshlarimiz, jamiyatimiz va mamlakatimizning kelajagi uchun strategik ahamiyatga ega" [1].

TADVIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Umuman fanda, jumladan pedagogikada mavjud pedagogik tizim faoliyatining natijasi va unga qo'yilgan ijtimoiy talablar, jamiyat talablari "maqsad" bilim natija o'rtasida ziddiyat vujudga kelgan yoki fan oldida yangi tashkil etilgan tizim faoliyatini amaliy va nazariy jihatdan hal qilish talab qilinganda, muammo paydo bo'ladi. Mustaqillikkacha mavjud bo'lgan mamlakatimizdagi ta'lim tizimi jamiyatning ijtimoiy talabini va zaruriy maqsadini qondira olmadi. Shuning uchun yurtboshimiz ta'lim tizimini isloh qilish orqali jamiyatning butun hayotini qayta qurish vazifasini qo'ydi. Buning oqibatida ta'limning maqsad va vazifalari, shakllari, ta'lim muassasalari, turlari o'zgardi.

Ta'lim islohoti yangicha fikrlovchi, asrimizning shiddatli axborot oqimida to'g'ri yo'l topa oladigan, axborotlardan unumli, yosh avlod ta'lim-tarbiyasi, kasb-hunar o'rganishida foydalana oladigan, izlanuvchan, ijodkor pedagogni shakllantirish vazifasini ko'ndalang qilib qo'ydi. Bu ishning muhimligi shundaki, pedagogik tajriba ta'lim mazmuniga qanchalik yangilik kiritilmasin, qanchalik mukammal dasturlar,

darsliklar va ta'lim standartlari yaratilmasin, ularni o'quv-tarbiya jarayoniga joriy qilish o'qituvchi shaxsi va pedagogik mahoratiga bog'liq ekanligini ko'rsatdi.

O'qituvchining pedagogik malakasi uning birligi sifatida tushuniladi, pedagogik faoliyatni amalga oshirishga nazariy va amaliy tayyorgarlik zarur. Bu tushuncha zarur bilim va malakalarga egalik darajasini aks ettiradi. Professional kompetentsiya bo'lajak o'qituvchining muvaffaqiyatli faoliyatining eng muhim shartlaridan biridir [8].

Zamonaviy pedagogik adabiyotlarda bu tushuncha turlicha izohlanadi:

- pedagogning o'qitishning turli metodlari, didaktik metodlar, uslublar sohasidagi bilimi, o'quv jarayonida ularni qo'llash malakasi, bu jarayonda bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishning psixologik mexanizmlarini bilishi;

- o'qituvchi shaxsining integrativ, ko'p bosqichli, kasbiy ahamiyatli tavsifi, o'qituvchilik kasbiga, bilim va ko'nikmalarni egallashga yagona yondashuv ifodasi;

- o'qituvchining ishbilarmonlik, shaxsiy va axloqiy fazilatlarining ajralmas xususiyati, metodik faoliyatning tizimli darajasini aks ettirishi; metodologik va metodik bilim, ko'nikma, tajriba, motivatsiya, qobiliyat va umuman metodik va pedagogik faoliyatda ijodiy o'zini yaxlit namoyon qilishga tayyorlik.

Ushbu masala bo'yicha tadqiqotlarni tahlil qilish o'qituvchining metodik kompetentligi haqida xulosa chiqarishga imkon beradi:

☒ o'qituvchining pedagogik kompetentligining turlaridan biri hisoblanadi; o'qituvchining metodik faoliyatida kasbiy pedagogik faoliyat turlaridan biri

☒ sifatida o'zini namoyon qiladi;

☒ talabalarning o'qitish va tarbiyalashni amalga oshirish uchun uning nazariy va amaliy tayyorgarligi birligini bildiradi;

☒ umumpedagogik va metodik bilim, ko'nikma, tajriba va shaxsiy fazilatlar yig'indisiga asoslanadi.

Belgilangan holatlar o'qituvchining metodik kompetensiyasini pedagogik jarayon sub'ekti mehnatining integrativ xarakteristikasi sifatida ko'rib chiqishga asos bo'ladi; umumpedagogik va metodik bilimlar, ko'nikmalar, tajriba va shaxsiy fazilatlar, samarali metodik faoliyatga tayyorlik va qobiliyatni aks ettiradi hamda talabalarni o'qitish va o'qitish sohasida yuqori ko'rsatkichlarga erishishni ta'minlaydi.

Kompetentli pedagogik ta'lim kasbiy rivojlanish traektoriyasiga muvofiq: tayanch bilimlarni shakllantirish → o'qitish nazariyasi va metodikasi, pedagogika, psixologiyadan amaliy mashg'ulotlarda faoliyat usullarini qayta ishlash → amaliyot o'tash (o'qitish nazariyasi va metodikasi bo'yicha pedagogik amaliyot va o'quv amaliyoti, kurs ishi va bitiruv malakaviy ishlarni tayyorlash) → innovatsion va axborot kompetensiyalari bazasida kasbiy o'z-o'zini rivojlantirish (pedagogik amaliyot, ilmiy-tadqiqot ishlari davomida) amalga oshiriladi.

O'qituvchining metodik kompetensiyasini affektiv tarkibiy qismi asosini uning kasbiy qadriyatlar tashuvchisi sifatidagi shaxsiy pozitsiyasi; kognitiv tarkibiy qism kasbiy bilimlarni egallash (fanga oid, psixologik, pedagogik va metodik) ega bo'lishini anglatadi; faoliyatli tarkibiy qismi bo'lajak o'qituvchining ta'lim jarayonida «subyekt-subyekt» munosabatlarga tayyorligini belgilaydi.

Metodik kompetensiya tarkibiga kiritilgan ushbu tarkibiy qismning barchasi dialektik aloqada. Shu sababli, biron bir jihatni hisobga olmagan holda, «metodik kompetensiya» tushunchasining mazmunini ochib bo'lmaydi.

Bo'lajak mutaxassislarning kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashga oid ilmiy asoslab berilgan ma'lumotlar, kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari (metodik, faktik, tushunchaviy, empirik, nazariy) reflektiv yondashuv vositasida didaktik funksiyalarini tizimlashtirish asosida kengaytirilib o'tilgan. Kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlashning mezonlari va darajalarini bo'lajak o'qituvchilarning metodik kompetentligining shakllanganlik mezonlari (kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni egallash, pedagogik faoliyatga qadriyatli-motivatsion munosabatni tarkib toptirish) taklif etilgan metodlar, texnologiyalar hamda tadqiqot jarayonida ishlab chiqilgan dastur, model va tavsiyalar mazmunini takomillashtirishda foydalanishi bilan izohlanadi [7].

XULOSA VA MUNOZARA

Shunday qilib, pedagogik kadrlar kasbiy mahoratini oshirish tizimining bosh maqsadi bo'lib, faqat o'qituvchi faoliyati va shaxsini takomillashtirish emas, balki unda jamiyatning ta'lim-tarbiyaga oshib borayotgan talablarini amalga oshirish bilan shaxsiy tayyorgarligi o'rtasida o'zaro mutanosiblikni shakllantirish muhim hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ilm-fan yutuqlari – taraqqiyotning muhim omili: [O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev Yangi yil arafasida – 2016 yil 30 dekabr kuni mamlakatimizning yetakchi ilm- fan namoyondalari bilan uchrashdi] // Xalq so'zi. – 2016. – 31 dek. – B.1. 2017.

2. Kovaleva T.M. Asosiy vakolatlar va ta'lim standartlari: Rossiya Ta'lim Akademiyasining Ta'lim falsafasi va nazariy pedagogika kafedrasida A.V.Xutorskiyning ma'ruzasi muhokamasi 2002 yil 23 aprel - Eidos markazi

3. Gulboev A.T. Pedagogik tashxis vositasida o'qituvchilar malakasini uzluksiz oshirish. –T.: “Fan va texnologiyalar”. -2019y. -112b.

4. Zaripov K.Z. O'qituvchi faoliyati va shaxsini pedagogik tashxis asosida o'rganish. // “Xalq ta'limi” jurnali. -2012y. 3-son. 83-87-betlar.

5. Ibragimov X.I., Zaripov K.Z. Uzluksiz ta'lim: boshqarish, ichki nazorat nazariy asoslari, shakl, metodlari va texnologiyasi. –T.: “Fan”, -2015 y. -334b.

6. Yo'ldoshev J.G'. Malaka oshirishning nazariy va metodologik asoslari. –T.: “O'qituvchi”,2018y. -208b.

7. Mardonov Sh.Q. Yangi ta'limiy qadriyatlar asosida pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish. –T.: “Fan”, 2016 y. -232 b.

8. Ochilov M. Muallim – qalb me'mori. –T.: “O'qituvchi”, 2011 y. -431 b.